

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра морської геології, гідрогеології, інженерної геології
та палеонтології

Силабус курсу
ОК20 Морська геологія

Обсяг:	4 кредити ЄКТС / 120 годин
Семестр, Рік	4 семестр, 2 рік
Дні, Час, Місце:	за розкладом
Викладачі	Федорончук Наталя Олександрівна; кандидат геол.наук, доцент кафедри морської геології, гідрогеології, інженерної геології та палеонтології
Контактний тел.	(050)96-48-000
E-mail:	fedoronchuk.navchannya@gmail.com
Робоче місце	Шампанський провулок, 2, корпус геолого-географічного факультету, ауд. 92.
Консультації	<i>Очні консультації:</i> щотижня 1 год., за розкладом консультацій

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом. Інші види комунікації: консультація за розкладом, e-mail викладача.

Googl-class fedoronchuk.navchannya@gmail.com

e-mail: fedoronchuk@onu.edu.ua

Telegram група курсу: (050)96-48-000

аудиторія: за розкладом

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Морська геологія» є вивчення як сучасних осадків, так і корінних порід дна морів і океанів, їхнього складу, будови, умов залягання й утворення, а також геологічних процесів в їхніх межах. Вивчаючи сучасні осадки, що перебувають у стадії седиментогенезу чи раннього діагенезу, необхідно мати всебічне уявлення про середовище осадіагенезу.

Пререквізити курсу - «Загальна геологія», «Загальна екологія», «Основи екології геосфер», «Історична геологія і палеонтологія»,

«Структурна геологія і геокартування», «Геоморфологія з основами четвертинної геології»,

Постреквізити курсу «Літологія», «Геотектоніка», «Регіональна геологія», «Основи геохімії», «Основи геофізики та геологічна інтерпретація геофізичних даних», «Регіональна геологія океанів і морів», «Геологія родовищ корисних копалин», «Мікропалеонтологія», «Осадкові басейни та палеогеографія», «Природокористування в берегових системах», «Геохронологія та стратиграфія», «Нафтогазоносність дна морів і океанів», «Методи морських геологічних досліджень», «Геологія і корисні копалини Чорного та Азовського морів».

Місце дисципліни в освітній програмі: обов'язкова дисципліна

Мета викладання навчальної дисципліни – вивчення студентами-геологами головних особливостей будови земної кори під Світовим океаном, ендегенних і екзогенних рельєфоутворюючих процесів, осадкоутворення в океанах і морях, основних рис рельєфу узбережь, підводних околиць материків, перехідних зон, серединно-океанічних хребтів, ложа океану як планетарних морфоструктур земної поверхні, проблеми походження та історії океану. Дисципліна покликана завершити формування у студентів комплексного уявлення про Світовий океан як про цілісний природний об'єкт.

Завдання дисципліни:

Одне з основних методологічних положень, що лежить в основі концепції цієї дисципліни, полягає в уявленні про єдність природи Землі, про зв'язки через систему глобальних кругообігів речовини та енергії процесів рельєфоутворення на суші і на дні океану як частини фізико-географічного процесу планети. Океан як складна система впливає на сукупність геолого-геоморфологічних процесів в його межах і сам, у свою чергу, відчуває їх вплив. Це чітко проявляється в закономірностях просторової структури і океану, і його дна і простежується в еволюції Світового океану. Звідси впливає ще одна задача курсу - привнести в професійний світогляд майбутніх геологів уявлення про незворотність та направлений розвиток природних процесів. Студентів необхідно познайомити зі способами отримання інформації про підводний рельєф і будову надр, а також сферою практичного використання цих даних. Таке знайомство покликане показати майбутнім геологам можливість спеціалізації в сфері взаємодії пошукової геології та морської геології, що розширює поле їхніх професійних можливостей. У заключному розділі розглядаються питання походження та історії Світового океану, які вводять студентів у коло загальних проблем наук про Землю. Таким чином, дана дисципліна відіграє велику роль у формуванні природничо-наукового світогляду майбутніх фахівців-геологів

Очікувані результати.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

знати:

- основні особливості будови земної кори та рельєфу дна океану;
- методи морських геологічних досліджень;
- основи гідрології океанів та морів;
- процеси океанічного осадкоутворення;
- класифікація морських відкладів;
- характеристики сучасних морських відкладів, їх склад, будову, умови залягання;
- характеристики коріних порід дна морів і океанів, їх склад, будову, умови залягання;
- закономірності розміщення доних відкладів;
- основні типи корисних копалин дна морів та океанів, закономірності їх розміщення.

вміти:

- визначати рельєф дна океанів;
- аналізувати ендегенні та екзогенні процеси в океані та зіставляти їх з геологічною будовою океанів і морів;
- аналізувати зв'язок геологічної будови океанів та морів з глобальними структурами кори і літосфери Землі;
- показати на карті положення основних морфоструктурних елементів Світового океану;
- показати на карті положення та основні морфоструктурні елементи крайових та внутрішніх морів

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (36 год.) та практичних занять (24 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год).

Навчальний процес з дисципліни «**Морська геологія**» здійснюється в таких формах:

Словесні (лекції; пояснення, бесіди).

2. Наочні (ілюстрування; демонстрування PowerPoint; самостійне спостереження). Для ілюстрації використовуються інтернет ресурси, слайди і таблиці, картографічні матеріали, інші графічні матеріали, лабораторні прилади, комп'ютерна техніка тощо. Важливими методами навчання є робота з інтерактивними інтернет-ресурсами (агрегаторами даних, інтернет-платформами і базами даних).

3. Практичні і теоретичні заняття.

4. Методи виконавчого, репродуктивного та пошукового навчання при виконанні самостійної роботи.

5. Індивідуальні та групові консультації.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основні положення і методи морської геології. Геологічні процеси у Світовому океані. Морські відклади.

Тема 1. Введення. Мета, завдання та основні проблеми морської геології. Історія та методи морських геологічних досліджень.

Тема 2. Основні риси рельєфу і геологічної будови дна Світового океану.

Тема 3. Фактори, що формують рельєф і геологічна будова дна океану.

Тема 4. Основи гідрології Світового океану. Гідродинаміка. Гідрохімія. Гідродинаміка.

Тема 5. Надходження, рознос і диференціація осадового матеріалу в Світовому океані.

Тема 6. Морські відклади. Корисні копалини.

Тема 7. Геохімія донних відкладів.

Тема 8. Швидкість осадкоутворення і будова осадового шару земної кори під Світовим океаном.

Змістовий модуль 2. Характеристика основних морфоструктурних зон Світового океану.

Тема 9. Морські береги.

Тема 10. Підводна окраїна материків.

Тема 11. Материковий схил.

Тема 12. Перехідна зона.

Тема 13. Серединно-океанічні хребти і підняття.

Тема 14. Ложе океану.

Тема 15. Проблема походження і геолого-геоморфологічного розвитку дна океанів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Митропольський О. Ю., Іванік О. М. Морська геологія. - К. : ВПЦ "Київський університет", 2016. - 480 с.
2. Основи морезнавства : підруч. в 3 ч. / НАН України. Морський гідрофіз.ін-т, Відділення морської геології і осадового рудоутворення НАН України. – К.; Севастополь, 2012. (Ч. III : Геологія і корисні копалини Світового океану / Шнюков Є.Ф., Пасинков А.А., Зіборов А.П. - Севастополь : НПЦ "ЭКОСИ-Гідрофізика". – 2010. - 533 с.)
3. Куліков П., Сукач М. Програма розробки корисних копалин Світового океану / Підводні технології, № 03. - 2016. С. 3-13. 18
4. David Spencer Cronan. Handbook of Marine Mineral Deposits // CRC Press. – 1999. 424 p.

5. Dunlea, A.G., Scudder, R.P., Murray, R.W. (2018). Marine Sediment. In: White, W.M. (eds) Encyclopedia of Geochemistry. Encyclopedia of Earth Sciences Series. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-39312-4_105
6. Jon Erickson. Marine Geology: Exploring the New Frontiers of the Ocean (Living Earth)// Facts on File. – 2002. – 336 p.
7. Kevin T. Pickering, Richard N. Hiscott. Deep Marine Systems: Processes, Deposits, Environments, Tectonics and Sedimentation (Wiley Works) 1st Edition // Wiley. – 2015. – 672 p.
8. Kunzendorf H. Marine Mineral Exploration // Elsevier. – 1986. – 299 p. 9. Marine Clastic Sedimentology. Concepts and Case Studies / Editors: J. K. Leggett, G. G. Zuffa. – Springer, 1987. 211 p. <https://doi.org/10.1007/978-94-009-3241-8> 10. Rebesco, M. & Camerlenghi, A. 2008. Contourites, Elsevier Science, 688pp.

Додаткова

1. Волович О. Стан і перспективи освоєння видобутку газогідратів в українському секторі Чорного моря. Аналітична записка. <http://od.niss.gov.ua/articles/492/>
2. Іванік О.М., Гожик П.Ф. Геолого-геоморфологічні дослідження східноантарктичних морів Південного океану. - К., 2002.
3. Пошуки та розвідка родовищ корисних копалин: електронний підручник: / Омельчук О.В., Загнітко В.М., Курило М.М. – електронний ресурс ННІ «Інститут геології»
4. Федорончук Н.А., Сучков И.А. Тонке теригенне s аутигенне золото в морських відкладах // Збірник наукових праць ІГН НАНУ. Вип.5. – 2012. – С. 219-226
5. Beaulieu, Stace E.; Baker, Edward T.; German, Christopher R.; Maffei, Andrew (November 2013). "An authoritative global database for active submarine hydrothermal vent fields". *Geochemistry, Geophysics, Geosystems*. 14 (11): 4892–4905. doi:10.1002/2013GC004998.
6. Berg, R.D., Solomon, E.A. & Teng, FZ. The role of marine sediment diagenesis in the modern oceanic magnesium cycle. *Nat Commun* 10, 4371 (2019). <https://doi.org/10.1038/s41467-019-12322-2>
7. Boggs, Sam (2012). *Principles of Sedimentology and Stratigraphy* (fifth ed.). New Jersey: Pearson.
8. Demicco, Robert V., Hardie, Lawrence A. (1994). *Sedimentary Structures and Early Diagenetic Features of Shallow Marine Carbonate Deposits* (First ed.). Tulsa, Oklahoma: Society of Sedimentary Geology.
9. Fisher R.V. Flow transformation in sediment gravity flows // *Geology*. - 1983. -Vol. 11. - P.273-274.
10. Hedenquist J. W., Thompson J. F. H., Goldfarb R. J. et al. *Economic Geology 100th Anniversary Volume* // Littleton, CO, Society of Economic Geologists. – 2005. 1133 p.

11. Hollister, C.D. (1993). "The concept of deep-sea contourites". *Sedimentary Geology*. 82 (1–4): 5–11. doi:10.1016/0037-0738(93)90109-I.
12. HüNeke, H., and T. Mulder (2011) *Deep-Sea Sediments. Developments in Sedimentology*, vol. 63. Elsevier, New York. 849 pp.
13. Hüneke, Heiko (2011). *Deep-sea sediments (in Lithuanian)*. Amsterdam Boston: Elsevier.
14. Gressly A. *Observation geologique sur le Jura soleurois // Neue Dankschriften der allg. Schweiz. Ges. Fur. Ges. Naterwiss. Nouv. Mem. Neuchatel*, 1838-1841.
15. Meysman, F; Meddelburg, J; Heip, C (2006). "Bioturbation: a fresh look at Darwin's last idea". *Trends in Ecology & Evolution*. 21 (12): 688– 695. doi:10.1016/j.tree.2006.08.002. PMID 16901581.
16. Middelburg, Jack J. (2019). "Carbon Processing at the Seafloor". *Marine Carbon Biogeochemistry. SpringerBriefs in Earth System Sciences*. pp. 57–75. doi:10.1007/978-3-030-10822-9_4 19
17. Mulder, Thierry; Hüneke, Heiko; Van Loon, A.J. (2011), "Progress in Deep-Sea Sedimentology", *Deep-Sea Sediments*, Elsevier, pp. 1–24. doi:10.1016/b978-0-444-53000-4.00001-9
18. Paul A. J. Lusty, Bramley J. Murton; *Deep-Ocean Mineral Deposits: Metal Resources and Windows into Earth Processes. Elements* 2018;; 14 (5): 301–306. doi: <https://doi.org/10.2138/gselements.14.5.301>
19. Peters, Shanan; et al. (2017). "The rise and fall of stromatolites in shallow marine environments". *Geology*. 45 (6): 487–490. doi:10.1130/G38931.1.
20. Peters, Shanan (2017). "Sediment cycling on continental and oceanic crust". *Geology*. 45 (4): 323–326. doi:10.1130/G38861.1.
21. Petersen S., Krätschell A., N. Augustin, Jamieson J., Hein J.R., Hannington M.D., *News from the seabed – Geological characteristics and resource potential of deep-sea mineral resources, Marine Policy*, Volume 70, 2016, Pages 175-187. ISSN 0308-597X, <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2016.03.012>
22. Pickering, K. T. (2015). *Deep-marine systems : processes, deposits, environments, tectonics and sedimentation*. Chichester, West Sussex Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Inc.
23. Puig Pere, Palanques Albert, and Martín Jacobo. *Contemporary Sediment-Transport Processes in Submarine Canyons. - Volume 6*, 2014, pp 53-77. <https://doi.org/10.1146/annurev-marine-010213-135037>
24. Rothwell, R.G., (2005) *Deep Ocean Pelagic Oozes*, Vol. 5. of Selley, Richard C., L. Robin McCocks, and Ian R. Plimer, *Encyclopedia of Geology*, Oxford: Elsevier Limited. ISBN 0-12- 636380-3
25. Stow, Dorrik; Smillie, Zeinab (13 February 2020). "Distinguishing between Deep-Water Sediment Facies: Turbidites, Contourites and Hemipelagites". *Geosciences. MDPI AG*. 10 (2): 68. doi:10.3390/geosciences10020068. ISSN 2076-3263.

26. Saw V. K. Methane hydrate formation and dissociation in synthetic seawater / V. K. Saw, I. Ahmad, A. Mandal, G. Udayabhanu, S. Laik // Journal of Natural Gas Chemistry. – 2012. – Vol. 21. – P. 624-632.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.cliffsnotes.com/study-guides/geology/the-ocean-floor/ocean-floor-sediments>
2. <http://www.ngdc.noaa.gov/mgg/bathymetry/arctic/arctic.html> - ІВСАО (International Bathymetric Chart of the Arctic Ocean) - рельєф дна Північного Льодовитого океану
3. <http://www.csc.noaa.gov/text/glossary.html> - Voigt, B. 1998. Glossary of Coastal Terminology. Washington State Department of Ecology, Coastal Monitoring & Analysis Program, Publication. No. 98-105 (словник)
4. <http://www.usgs.gov/> - Геологічна служба США
5. <http://www.ldeo.columbia.edu/> - Ламонтська Обсерваторія (Lamont-Doherty Earth Observatory (LDEO)) (США)
6. World Ocean Review. WOR 3: Marine Resources – Opportunities and Risks. Hamburg: MARIBUS. 2014. <https://worldoceanreview.com/en/wor-3/>
7. Аналітична записка «Перспективи та проблеми видобування метану із газогідратів в українському секторі Чорного моря»- © Національний інститут стратегічних досліджень. <http://old2.niss.gov.ua/articles/1259/>
8. Скарби Чорного моря. Бесіда с геологом, академіком НАН України Євгеном Федоровичем Шнюковим <http://www.vokrugsveta.com/S4/nature/blacksea.htm>

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю:

Методи поточного/періодичного контролю: усне опитування, контрольні письмові роботи, оцінювання практичних робіт, оцінювання доповідей, тестування (бланкове).

Підсумковий контроль. Формами підсумкового контролю в рамках дисципліни є іспит. Іспит проходить в усній формі.

Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Самостійна робота здобувачів: Робота здобувачів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення.

Контроль самостійної роботи: удосконалення знань та умінь в процесі участі в дискусіях за темами самостійної роботи під час занять. Самостійна робота контролюється у вигляді перевірки підготовки до лекцій і лабораторних робіт. Питання з тем, які відведені на самостійне вивчення, включені до контрольних заходів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

Контрольні опитування здійснюються в аудиторії, у разі відсутності або низького результату перескладаються одноразово протягом двох тижнів в день планової консультації. У разі недотримання політики щодо дедлайнів та перескладання контрольні заходи вважаються не зданими.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується [Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова \(polozhennya-antiplagiat2021.pdf \(onu.edu.ua\) \).](#)

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Порядок та умови такого навчання регламентуються [Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ \(poloz-org-osvitprocess_2022.pdf \(onu.edu.ua\) \).](#)